

verplaatsen van de regeringszetel, in principe even respectabel waren en vroeg zich af of De Jong niet te veel zijn eigen voorkeur liet doorklinken. Van Vredenburg maakte er vooral bezwaar tegen dat de auteur deze beide standpunten verbond met respectievelijk een weerbare en een defaitistische houding. (M) De Jong dacht echter voldoende recht te hebben gedaan aan de standpunten van de voorstanders van zetelverplaatsing en hield vast aan zijn oordeel dat de tegenstanders van verplaatsing (naast de koningin de ministers Gerbrandy en Van den Tempel) handelden vanuit het inzicht dat geen enkel compromis met Duitsland mogelijk was, terwijl de voorstanders (Welter en Steenberghe) defaitistisch gestemd waren en Engeland wantrouwden. (M) In de begeleidingscommissie voegde De Jong hieraan toe dat Wilhelmina, in tegenstelling tot wat Van Vredenburg had geschreven, niet om gezondheidsredenen doch uitsluitend om politieke redenen tegenstandster was geweest van de zetelverplaatsing. De auteur beriep zich op het door hem veelvuldig geraadpleegde dagboek van de Londense minister O. C. A. van Lidth de Jeude. (v)

Na enkele maanden van ballingschap in Londen ontstond een crisis rond de minister-president, jhr. D. J. de Geer. Deze stelde zich naar de zin van de koningin en van enkele collega's te weinig weerbaar op. Hij zag in dat zijn positie onhoudbaar was geworden, diende zijn ontslag in en werd opgevolgd door prof. P. S. Gerbrandy. Minister H. van Boeyen van Binnenlandse Zaken betuigde de scheidende eerste minister in een rede voor Radio Oranje uitvoerig dank in kwalificaties die De Jong als 'even onwaarachtig als misleidend' karakteriseerde. A. Pelt, de toenmalige directeur van de Londense Regeringsvoorlichtingsdienst, stelde De Jong de termen 'welbedoeld maar overdreven' voor, maar die vond deze te zwak. Brugmans en Verdam wezen erop dat de regering rekening had te houden met de reputatie die De Geer in Nederland vermoedelijk nog genoot en daarom koos De Jong voor de formulering 'even overdreven als onwaarachtig'. (M, v)⁴ Verdam maakte opmerkingen over staatsrechtelijke aspecten van dit ontslag en drong – tevergeefs – aan op een milder oordeel over de regeringsverklaring, met betrekking tot de desertie van De Geer naar Nederland in februari 1941. (M, v)

De Duitse aanval op de Sovjet-Unie, in juni 1941, leidde tot het aanknopen van diplomatieke betrekkingen tussen Nederland en de Sovjet-Unie. Dit was tot dan toe achterwege gebleven wegens de grote afkeer die in Nederland in het interbellum van het Sovjet-regime

⁴ Deel 9, 93 (90).